

KTÓRY NARÓD JEST TAK WIELKI?

Tekst przewodni: Pwt 4,8.

Zakres studium: Pwt 4,1-8; 4,32-35; 12,32; Mt 5,13-16; 15,1-9.

Część I: Przegląd

Tym, co czyni naród wielkim, są zazwyczaj jego osiągnięcia, jego polityczna moc, powierzchnia jego kraju, dokonania militarne i bogactwo. Izraelici nie mogli się pochwalić niczym tego rodzaju, kiedy usłyszeli komplement Mojżesza. Retoryczne pytanie Mojżesza: „Któryż wielki naród ma ustawy i prawa tak sprawiedliwe?” (Pwt 4,8, NIV), wskazuje, że Izrael miał być najwspanialszym narodem na Ziemi. Ci niegdyś niewolnicy, lud bez ziemi, zdecydowanie nie pasowali do ziemskiej definicji „wielkiego narodu”. Tym, co czyniło Izrael wielkim, nie były dokonania Izraelitów ani to, kim byli. To Bóg czynił ich wielkimi. Kiedyś król Prus Fryderyk II zapytał swojego lekarza:

- Czy może mi pan podać choć jeden dowód istnienia Boga?

- Izrael, Wasza Wysokość - odpowiedział lekarz (różne źródła tej anegdoty, zob. Steven Paas, *Christian Zionism Examined*, Eugene 2019).

Rzeczywiście, to, jak Mojżesz opisał wielkość Izraela, przekracza wyobraźnię. Podstawą tej wielkości był Bóg i Jego prawo.

Tematy lekcji

W lekcji tego tygodnia zastanowimy się nad tą tajemnicą, zgłębiając trzy zasadnicze tematy:

- **Prawo jest doskonałe.** Nie można do niego nic dodać ani nic z niego ująć.
- **Prawo jest mądre.** Pełne energii i inteligentne życie tego, kto przestrzega prawa, świadczy o Stwórcy.
- **Prawo jest boskie.** Jeśli Izraelici nie „przylgną” do Boga, prawo nic im nie da i nie staną się „wielkim narodem”.

Część II: Komentarz

Studiując wartość i autorytet starożytnych praw przekazanych przez Mojżesza, rozważymy to, czy nadal zachowują one ważność w naszych czasach. Nie zrozumiemy natury tego prawa, jeśli ograniczymy je do zbioru obowiązków, które wyobcowują człowieka i pozbawiają go rozsądku i wolności. Powodem, dla którego Izraelici mieli „nawrócić się do Pana, swego Boga, i (...) słuchać jego głosu” (Pwt 4,30), oraz przyjąć Jego prawo całą swoją inteligencją, aby „zachowali życie” (Pwt 4,1), kwitli i cieszyli się pełnią życia. Bóg, Stwórca, dał im przepis na życie w swoim prawie, gdyż wiedział, jak Izraelici powinni żyć.

Inne prawo

Ponieważ prawo pochodzi z nieba (Pwt 4,36), jest w swojej konstrukcji odmienne od ziemskich praw. Choć istnieją pewne podobieństwa między prawem danym Mojżeszowi a prawami okolicznych narodów, to jednak istnieją także znaczne różnice między nimi. Najnowsze badania wskazują wiele znaczących różnic między tymi systemami prawnymi.

W Babilonii niektóre przypadki kradzieży karano śmiercią, podczas gdy *Biblia* nakazuje złodziejom jedynie dokonanie zadośćuczynienia. W prawie mojżeszowym ludzkie życie ceni się ponad wartości materialne, a wszyscy ludzie są równi wobec prawa. Co ważniejsze, prawo mojżeszowe różni się od innych wschodnich praw tym, że zawsze odwołuje się do Boga. Podczas gdy w innych dokumentach prawnych na Bliskim Wschodzie odwołania do bóstwa są rzadkie i sporadyczne, raczej formalne, najczęściej we wprowadzeniu i czasami w zakończeniu, biblijne przepisy prawne są pełne odwołań do Boga, stanowiąc motyw przewodni całego tekstu. Prawo mojżeszowe nie jest produktem ludzkich konsultacji i opracowań. Zostało dane w darze i jest częścią Bożego objawienia.

Znaczenie biblijnych tzw. „apodyktycznych praw”, to znaczy przepisów prawnych absolutnie normatywnych, jest bardzo istotne. Biblijne przepisy prawne przemawiają z autorytetem, a styl ten jest o tyle uderzający, o ile na starożytnym Bliskim Wschodzie dominowały prawa kazuistyczne. Przykazania „nie będziesz mordował” czy „nie będziesz cudzołożył” są absolutnie kategoryczne. Prawo Boże nie opiera się jedynie na logicznym procesie myślowym. Jedynie doświadczenie posłuszeństwa pozwala nam w pełni zweryfikować jego racje. W prawach kazuistycznych wiem, dlaczego prawo jest słuszne, *zanim* go doświadczymy, natomiast w apodyktycznym prawie Izraela wiemy to dopiero potem. Proces ten obrazuje odpowiedź Izraelitów na dar

prawa: „Uczynimy, poczym zrozumiemy” (Wj 19,8 przekł. autora). Tak więc prawo mojżeszowe różni się od innych systemów prawnych, gdyż posiada wymiar nieobecny w tamtych. Izraelici mieli być posłuszni przez wiarę.

Powszechnie prawo

Prawo mojżeszowe nie jest opisane jako wyraz specyficznej kultury i mądrości Izraelitów. Mojżesz wyraźnie podkreślił ten fakt, odwołując się do kosmicznego horyzontu i przeszłego stworzenia, jeszcze przed pojawieniem się Izraela: „Zapytaj się dawnych czasów, które były przed tobą (...) i od krańca aż po kraniec niebios” (Pwt 4,32). Ten uniwersalny zamysł prawa jest także poświadczony w samym stworzeniu. Warto zauważyć, że w Dekalogu sobota, pamiątka stworzenia, jest umieszczona w geometrycznym i tematycznym centrum. Jest to miejsce, w którym umieszczano pieczęć w starożytnych dokumentach przymierza. To miejsce soboty sugeruje, że świadomość Boga jako Stwórcy leży w sercu Dziesięciorga Przykazań, które odzwierciedlają także dziesięć słów stworzenia (zob. dziesięć „I rzekł Bóg” w Rdz 1).

Podobnie dietetyczne przepisy *koszer*, rozróżniające między czystymi i nieczystymi pokarmami, przypominają nam Rdz 1. Język Kpł 11, gdzie zapisane są te przepisy, używa tych samych technicznych słów i stylistycznych wyrażań (zwierzęta lądowe, zwierzęta pełzające, według rodzajów ich itd.). Ponadto wymienienie zwierząt w Kpł 11,2-8 odpowiada sekwencji Rdz 1,24-26 (szóstego dnia stworzenia). Na przykład, stworzenie ludzi jest związane sukcesywnie ze stworzeniem zwierząt wodnych (Kpł 11,9-12; por. Rdz 1,26), po którym nastąpiło stworzenie zwierząt powietrznych (Kpł 11,13-23; por. Rdz 1,26), a wreszcie zwierząt lądowych i gadów (Kpł 11,24-43; por. Rdz 1,26). W końcu, w Kpł 11, jak w Rdz 1,24-26, relacja między ludźmi i zwierzętami ma swój odpowiednik w relacji między ludźmi i Bogiem. W Rdz 1,26 obowiązek panowania nad zwierzętami jest związany z faktem, że ludzie są stworzeni na obraz Boga. Podobnie w Kpł 11 obowiązek rozróżniania między czystymi i nieczystymi mięsami jest związany z faktem, że ludzka świętość odzwierciedla świętość Boga: „Bądźcie świętymi, bo Ja jestem święty!” (Kpł 11,44-45).

Prawo stosowalne

Ponieważ religijne i moralne przykazania Dekalogu, jak również przepisy dietetyczne dotyczące mięs czystych i nieczystych są związane ze stworzeniem, mają uniwersalny zakres i dlatego nadal są stosowalne dla każdego człowieka. Tak zwane prawo *ceremonialne*, związane ze świątynią i systemem ofiarniczym, miały utracić ważność wraz z ustaniem funkcjonowania świątyni. Co do przepisów *okolicznościowych*, przeważnie natury kazuistycznej, miały one także utracić swój normatywny charakter, kiedy tylko „okoliczności” będące ich podstawą przestały istnieć. Tak było, na przykład, w przypadku praw związanych z przepisami dotyczącymi niewolników, sposobu ubierania, uprawy roli, organizacji miast i administrowania nimi. Te dwie ostatnie kategorie przepisów (ceremonialne i okolicznościowe) nie miały trwałego charakteru. Z drugiej strony, Dekalog i przepisy dietetyczne nie należą do prawa ceremonialnego ani przepisów okolicznościowych. Nie mają bowiem nic wspólnego ani z systemem ofiarniczym, ani warunkami życia narodu izraelskiego.

W gruncie rzeczy każde prawo, które nie jest ceremonialne ani okolicznościowe, zachowuje swój status jako prawo absolutne. Dotyczy to przepisów dotyczących seksualności, higieny, relacji z sąsiadami itd. Większość tych przepisów jest rozwinięciem i poszerzeniem przepisów zawartych w Dekalogu. Tak więc prawo Izraela zawierało dwa rodzaje prawa: prawo absolutne i uniwersalne oraz prawo relatywne, zależne od czasów i okoliczności. Podobne rozróżnienie występuje w *Nowym Testamencie*, w którym fragmenty mówiące o uchyleniu prawa są równoważone licznymi fragmentami podkreślającymi trwałość prawa. Pierwsi chrześcijanie, którzy w większości byli wierzącymi Żydami, porzucili przepisy ofiarnicze będące symboliczną zapowiedzią Mesjasza, ale nigdy nie kwestionowali prawa Dekalogu, którego znaczenie zostało pogłębione, a zakres poszerzony przez samego Jezusa. To samo dotyczy przepisów dietetycznych dotyczących spożywania określonych mięs (*kaszerut*), do których nawiązuje apostołska rekomendacja dla wierzących, „żeby się wstrzymywali (...) od tego, co zadławione, i od krwi” (Dz 15,20; por. Kpł 17,14). Z tych obserwacji wynika, że zasada prawa w życiu religijnym zachowuje ważność dla chrześcijan, jak była ważna dla Żydów.

Część III: Zastosowanie

Próba mądrości

Przeczytaj Pwt 4,6: „Przestrzegajcie *ich* więc i spełniajcie *je*, gdyż one są mądrością waszą i roztropnością waszą w oczach ludów, które usłyszawszy o wszystkich tych ustawach, powiedzą: Zaprawdę, mądry i roztrotny jest ten wielki naród”.

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Na podstawie tego, co rozumiemy z poprzedniego wersetu, co w tobie świadczy o Bożej opatrności? Czy ludzie mogą powiedzieć o tobie, że jesteś mądrym i roztroptym człowiekiem? Dlaczego nie mogą tak o tobie powiedzieć? Co powinieneś zrobić, by doświadczyć wypełnienia obietnicy Pwt 4,6? Jak wyjaśnisz to, że inteligencja i prawdziwa mądrość nie są należycie doceniane w tradycji chrześcijańskiej?

Jak czytać *Pismo Święte*

Przeczytaj Pwt 4,2.

1. Sporządź listę nowych tradycji dodanych do prawa Bożego w innych wyznaniach chrześcijańskich.
2. Jak uzasadnia się takie dodatki?
3. Czy my, adwentyści dnia siódmego, także tworzymy nowe zwyczaje i zasady, które nie pochodzą z prawa Bożego? Wymień niektóre z nich i wyjaśnij, dlaczego możemy ich przestrzegać, choć nie są wymogami biblijnymi?
4. Jaka zasada hermeneutyczna jest zawarta w Pwt 4,2? Dlaczego ważne jest czytanie tekstu biblijnego w całości? Czytania jakich fragmentów *Biblii* unikasz (np. *Stary Testament* przeciwko ewangeliom, *Księga Kohelela* przeciwko *Pięcioksięgowi*) i dlaczego? Podaj powody, dla których powinieneś je uwzględnić w swoim osobistym studiowaniu *Pisma Świętego*.